

наглашава да му није намера да проучава симболе уопште, јер се они односе и на религијску и другу, ширу сферу, те да се та сфера треба препустити *историји митологије*, док се у оквиру естетике треба размотрити посебна сфера *уметности као симболичке*. Постоје, међутим, аутори који сматрају да је управо симбол највиши појам Хегелове естетике, па чак истичу да је читава Хегелова естетичка теорија фундирана на теорији уметности као симноличке, да је симбол прави медијум између мишљења и физичког света, те да чувена Хегелова теза да је *лепо – чулно појављивање идеје* заправо теза да је лепота манифестација, тј. да је лепо-симболично. Бубнер, ипак, сматра да је Маново одређење Хегелове естетике као теорије симболичких форми *исхитрено*. Проблематика *симбола* у Хегеловој естетици тиче се и раније разматране тешкоће везане за различита постхумна издања Хегелових предавања о естетици, у оквиру којих се и симбол третирао на другачије начине.

Наводећи ране историјске примере непосредног обожавања природних ствари, култа природе и фетише, Хегел истиче да то *још није уметност*, те да се прве назнаке једне пантеистичке уметности могу наћи „делом у Индији, делом у познијој слободи и мистици мухамеданских персијских песника”, каква се у продубљеној присности мисли и душевности *поново налази такође на хришћанском Западу*. За праву уметност, међутим, неопходна је *нека духом схваћена супстанцијална садржина*, која се, истина, појављује у форми спољашњости, али не непосредне (као природно лепо), него оне коју дух ствара као егзистенцију која ће обухватити и изразити ту садржину. Због тога је пример симболичке форме уметности – египатска уметност, у којој „скоро сваки облик јесте симбол и хијероглиф“, те као такав он не значи оно што јесте, него указује на нешто друго. Сва египатска уметничка дела су симболичка, закључује Хегел. У Египту се скулптура још није ослободила архитектуре, самосвест ни на крају те епохе још није постала зрели плод, њено формирање још увек није готово, већ она и даље „расте, тражи, слуги, непрестано производи без потпуног задовољења, те дакле без починка“, јер дух који је у себи довршен налази властито измирење тек у лику који му одговара и тиме се ограничава у свом произвођењу. Симболично још не познаје такво духовно ограничење и остаје *углавном бесконачно*.

У Старом Египту, дакле, духовно је тек у повоју ослобађања и издвајања из недуховног, а индивидуални дух се тек буди, што се може уочити на примерима пирамида, Сфинге и кипова египатских богова, за које Хегел истиче да чак и Платон тврди да задржавају исти, непроменљиви тип. Хегел истиче да Сфинга није „прво